

Översikter och meddelanden

Negativa till EU, positiva till Europa – Gymnasieelevers attityder och inställningar

Inledning

Folkomröstningen 1994 om ett svenskt EU-medlemskap resulterade i ett knappt ja till ett medlemskap i EU. En liten majoritet på 52,3 % av väljarna röstade ja, medan 46,9 % röstade nej (Gilljam & Holmberg 1996:9). De unga väljarnas röstning i EU-omröstningen skilde sig till viss del från andra åldersgrupper. Bland unga män (18-21 år) röstade 50 % ja till ett svenskt EU-medlemskap mot drygt 60 % bland äldre män. Yngre kvinnors inställning skilde sig i större utsträckning från äldre kvinnors, och endast 31 % av de yngre kvinnorna röstade ja till ett svenskt EU-medlemskap, medan nästan 50 % bland de äldre kvinnorna röstade ja (Gilljam 1996:174). Dessa siffror visar på en tendens att ungdomar generellt sett var mer negativa till det svenska EU-medlemskapet än övriga åldersgrupper. Sedan folkomröstningen 1994 har den allmänna opinionen svängt, och idag är inte längre en majoritet av Sveriges befolkning positiva till det svens-

ka medlemskapet i EU. I den senaste Eurobarometern¹ ansåg 32 % av Sveriges befolkning att Sveriges medlemskap i EU var bra och 36 % ansåg att det var dåligt (Eurobarometer Nr 45 1996:10).

I denna studie, ursprungligen genomförd på uppdrag av Carrefour Sydsverige², avser vi främst undersöka ungdomars, eller mer specifikt gymnasieelevers inställningar till EU och Europa, deras syn på ett förenat Europa och Sveriges roll i den europeiska utvecklingen.³ Studiens syfte är således att undersöka inställningen till EU, det svenska EU-medlemskapet, ett förenat Europa och Sveriges roll i Europas utveckling. Detta omfattar en kartläggning av gymnasieelevers attityder i dessa frågor och deras syn på europeiskt samarbete, samt en analys av de faktorer som eventuellt påverkar deras attityder.

Resultatet av undersökningen (tabell 1) visar att gymnasieelever är mycket negativt inställda till EU och det svenska EU-medlemskapet. Nästan hälften av de tillfrågade är negativt inställda till EU som helhet och det svenska EU-medlemskapet samtidigt som endast drygt en femtedel är positivt inställda. Däremot är nästan hälften av de tillfrågade positivt inställda till ett förenat Europa och tre fjärdedelar är positivt inställda till att Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling.

Undersökningen utgår ifrån hypoteser, ut-

Tabell 1. Attityder till det svenska EU-medlemskapet, till EU som helhet, till ett förenat Europa och till en aktiv svensk roll i Europas utveckling. (procent).

Attityder till	Positiva	Negativa	Varken eller och ingen uppfattning	Total	N=
Svenskt EU-medlemskap	20	49	31	100	517
EU som helhet	17	47	36	100	518
Ett förenat Europa	49	14	37	100	513
En aktiv svensk roll i Europas utveckling	75	7	18	100	515

vecklade nedan, baserade på strukturella skillnader som observerats i tidigare undersökningar om inställningen till EU och det svenska EU-medlemskapet. Utifrån dessa hypoteser undersöker vi också andra relevanta och kompletterande frågor av intresse. Studien fokuserar på gymnasieters inställning till Sveriges EU-medlemskap och generella attityder till EU och till en eventuell utvidgning av EU, samt attityder till ett förenat Europa i allmänhet, vilket inte nödvändigtvis innebär EU. Dessutom avser studien fånga gymnasieelevers syn på Sveriges roll i Europas framtida utveckling.

Vad kan förklara attityder till det svenska EU-medlemskapet?

Den teoretiska utgångspunkten är baserad på tidigare forskning kring attityder till EU och väljarbeteende. Dessa två perspektiv diskuteras parallellt under ett övergripande teoretiskt ramverk, vilket kan föras tillbaka på attitydskillnader mellan centrum och periferi. Norska EU-forskare har i Johan Galtung's spår visat att EU-motståndare främst förekommer i periferin och att EU-anhängare återfinns i centrum. De personer som finns i centrum beskrivs som resursstarka och följaktligen beskrivs personer i periferin som resurssvaga. I periferin där det största EU-motståndet antas vara, återfinns personer som är bosatta på landsbygden och i mindre tätbefolkade regioner, personer i primärnäringarna, arbetare, lågutbildade, kvinnor samt yngre och äldre personer. I denna studie undersöks det om ett sådant centrum-periferi mönster går att urskilja bland gymnasieungdomar.

Tidigare opinionsundersökningar visar att det inte föreligger några större åsiktsskillnader mellan män och kvinnor när det gäller röstning i riksdagsval och i politiska sakfrågor i allmänhet. Stora åsiktsskillnader förekommer däremot i frågor som rör pornografi, kärnkraft, och något mindre i frågor om sex timmars arbetsdag, könskvoterings och nedskärningar i den offentliga sektorn (Gilljam & Holmberg 1995: 80). I folkomröstningen om

EU 1994 röstade män i högre utsträckning ja till ett svenskt EU-medlemskap än kvinnor (Gilljam 1996: 185). Denna tendens får stöd av Eurobarometern som hävdar att män är mer positivt inställda till EU än kvinnor. Kvinnors mer negativa inställning till EU jämfört med män kan i någon mån förklaras utifrån centrum-periferitesen, där kvinnor ses som mindre resursstarka än män och tillhör periferin, och således i större utsträckning är motståndare till EU. Detta genererar undersökningens första hypotes: *Män på gymnasiet är mer positivt inställda till EU och ett svenskt EU-medlemskap än kvinnor.*

Väljarundersökningar i Sverige i samband med folkomröstningen 1994 visar stora attitydskillnader till EU mellan norra och södra Sverige (Gilljam 1996: 203). I Eurobarometern nr. 45 (1996: 10) ansåg 14 % i mellersta Norrland och 40 % i Sydsverige att det svenska EU-medlemskapet var bra. Attitydskillnaderna mellan det resursstarka och tätbefolkade Sydsverige och den något mer resurssvaga glesbygden i Norrland kan också förstås utifrån centrum-periferitesen. Dessa studier ligger till grund för undersökningens andra hypotes: *Gymnasieelever i norra Sverige är i högre grad negativt inställda till EU och ett svenskt EU-medlemskap jämfört med gymnasieelever i södra Sverige.*

Liknande undersökningar visar en tendens att människor bosatta utanför centralorterna är mindre positiva till EU än människor som är bosatta i centralorten (Gilljam 1996: 203). Denna attitydskillnad är i någon mån klassisk inom centrum-periferiteorin och har således stöd av denna teori. Studiens tredje hypotes baserar sig på denna attitydskillnad: *Gymnasister bosatta utanför centralorten är mindre positiva till EU, och ett svenskt EU-medlemskap än de gymnasieelever som bor i centralorten.*

Analyser av EU-folkomröstningen visar att socioekonomiska faktorer som yrkestillhörighet och utbildning påverkar röstningsbeteendet, vilket också är en väsentlig del av centrum-periferitesen (Gilljam 1996: 178). Den fjärde hypotesen är i någon mån relaterad till detta och baseras på antagandet att det finns en

skillnad i inställning till EU mellan studerande på olika gymnasieprogram: *Gymnasieelever på teoretiska gymnasieprogram har en positivare inställning till EU och ett svenskt EU-medlemskap än elever på praktiska program.*

Således ligger opinions- och attitydundersökningar och centrum-periferiteorin till grund för att identifiera undersökningens oberoende variabler: kön, gymnasieprogram, geografi d v s norra Sverige/södra Sverige, och bostadsort d v s centralort/icke-centralort. Denna studie utesluter inte alternativa tolkningar av skillnader i inställningen till EU, utan visar att ytterligare faktorer kan tänkas påverka inställningen. En negativ attityd till EU kan också bero på t ex nationalism, en stark svensk identitet och/eller liten reseerfarenhet. I undersökningen identifieras ytterligare faktorer som antas kunna påverka inställningen till EU: information om EU-frågor, reseerfarenhet, vilja att studera, arbeta eller bosätta sig i Europa, intresse för samhällsfrågor, politikerförtroende, politisk aktivitetsgrad och betyg i samhällskunskap. Enligt Eurobarometern finns det ett positivt samband mellan kunskapsnivå och stöd för EU. Väljarundersökningen om EU-valet visade på ett positivt samband mellan intresse och kunskap om EU och inställningen till EU, dock framkommer det att sambandet inte är signifikant när det kontrolleras för kön (Oskarson 1996: 218). För att studera om information om EU påverkar inställningen till ett svenskt medlemskap i EU används gymnasiernas subjektiva bedömning av sina kunskaper i EU-relaterade frågor. Vidare antar vi att större reseerfarenhet, större vilja att studera, arbeta eller bosätta sig i Europa, större intresse för samhällsfrågor, större politikerförtroende, högre politisk aktivitetsgrad och bättre betyg är positivt korrelerat med inställningen till EU. Dessa faktorer kan påverka förhållandet till det okända, men kan också vara en fråga om förändrade resurser, vilka båda antas påverka inställningen till EU och EU-medlemskapet.

Undersökningsmaterial

Då studien har genomförts på uppdrag av Carrefour Sydsverige, har Carrefour Sydsverige delvis styrt urvalet av skolor, eftersom de har varit intresserade av att undersöka skolor i sitt närområde. Delvis har valet av skolor styrts av ett vetenskapligt intresse för att studera attitydskillnader till EU och Europa mellan södra och norra Sverige. I folkomröstningen 1994 framkom det att Jämtland och Skåne kan påstås representera två extremfall. Jämtland framstod som ett fäste för motståndet mot EU, medan skåningarna kan karakteriseras som EU-förespråkare. Har man valt två extrempunkter som Skåne och Jämtland kan man, utifrån dessa extremers gemensamma mönster och trender, generalisera för hela Sverige. Det är dock inte fråga om något representativt urval i strikt statistisk mening, men det är rimligt att mot bakgrund av de två extremfallen ändå ha en hög generaliseringsambition med avseende på svenska gymnasisters inställning till EU och Europa.

Till skillnad från traditionella väljarundersökningar studeras här gymnasieungdomar som inte var röstberättigade vid folkomröstningen 1994 om ett svenskt medlemskap i EU, och som dessutom ännu inte har röstat i allmänna val. Undersökningen grundas på en enkät baserad på idéer hämtade från bl a Eurobarometern och SOM-institutets undersökningar.

Undersökningen gjordes i april månad 1997, och bygger på en totalgrupp på 1112 elever i gymnasiets årskurs tre på tre gymnasieskolor, varav två finns i Skåne, Friborgskolan i Simrishamn och Österportskolan i Ystad, och en i Jämtland, Palm Crantz skolan i Östersund.⁴ Av totalgruppen gjordes ett urval på 620 elever, och denna population är representativ för varje skola, och av denna grupp deltog 519 gymnasieelever i undersökningen. Ett visst bortfall bör uppmärksammas. På Palm Crantz skolan var en del av gymnasierna ute och praktiserade vid det tillfället som enkätundersökningen gjordes. Detta bortfall påverkar inte studien nämnvärt, eftersom fördelningen mellan de avgörande variablerna är

jämn, och representativ i förhållande till totalpopulationen i respektive skola.

I stor utsträckning undviks mer specialiserade sakfrågor i enkäten och istället koncentreras undersökningen på övergripande frågor som rör EU och Europa. Således ställs inte objektiva faktafrågor för att utröna hur stor gymnasisternas kunskap om EU faktiskt är. Orsaken är att det är komplicerat att formulera heltäckande och samtidigt djupgående frågor som ger en adekvat bild av gymnasisternas kunskapsnivå. Samtidigt ville vi inte att gymnasisterna skulle uppleva enkäten som ett kunskapstest.

Uppdelningen av de oberoende faktorerna kräver en kortare förklaring. När det gäller förklaringsfaktorn program har vi delat in gymnasieeleverna i två grupper; studerande på teoretiskt program och studerande på praktiskt program. Till de studerande på teoretiskt program hör de som läser samhällsvetenskapligt eller naturvetenskapligt program, oavsett gren. Övriga räknas som studerande på praktiskt program. Vi har också indelat bostadsort i två grupper; boende i centralorten, d v s Simrishamn, Ystad och Östersund och övriga, d v s de som inte bor i centralorten.

Attityder till det svenska EU-medlemskapet

För att utreda gymnasieelevernas inställningen till Sveriges medlemskap i EU ställdes frågan: *Är du generellt sett positivt eller negativt inställd till ett svenskt medlemskap i EU?*

Resultaten (tabell 2) följer i stort sett de fyra hypoteser vi utgår ifrån. Undersökningen visar att män, skåningar, studerande på teoretiskt program är de grupper som är mest positiva till ett svenskt EU-medlemskap. Kontrolleras de olika variablerna mot varandra kvarstår sambanden i mycket stor utsträckning. Intressant att notera är att ingen av de 48 undersökta kvinnorna på praktisk linje i Jämtland är positiv till EU, och hela 81 % är negativa.

Studien visar vidare att gymnasieelever med stor *reseerfarenhet* och de som planerar att någon gång *bo, studera eller arbeta* i något annat europeiskt land än Sverige i högre grad är positiva till EU-medlemskapet. Resultatet består vid kontroll för kön, program, län och bostadsort.

Hur informerad man är om EU påverkar attityden till EU-medlemskapet. Det är tydligt att ju mer välinformerad man är desto klarare ställningstagande gör gymnasisterna i frågan om Sveriges EU-medlemskap, d v s gymnasieeleverna blir både mer positiva och mer negativa ju mer välinformerade de uppger sig vara. Ökad EU-information påverkar stude-

Tabell 2. Gymnasieelevers inställning till det svenska EU-medlemskapet, kontroll för kön, gymnasieprogram, landskap och bostadsort (procent).

Gymnasieelever	Positiva	Negativa	Varken eller	Vet inte	Total	N=
Totalt	20	49	24	7	100	517
Kön						
man	28	41	23	9	100	222
kvinna	14	55	25	6	100	294
Gymnasieprogram						
teoretiskt program	28	43	25	5	100	255
praktiskt program	13	55	23	9	100	261
Nord-syd						
Skåne	24	44	25	7	100	352
Jämtland	12	60	21	8	100	165
Bostadsort						
centralort	24	44	25	7	100	229
utanför centralort	18	53	23	6	100	279

rande på teoretiska och på praktiska program olika. Studerande på de teoretiska programmen blir både mer positiva och mer negativa i ungefär samma utsträckning ju mer information de anser sig besitta. Däremot förändras den positiva inställningen mycket litet i gruppen som studerar på praktiska program, men de blir däremot markant mer negativa ju mer välinformerade de anser sig vara. Män och kvinnor påverkas olika av ökad EU-information. Män blir mer positiva och mer negativa ju mer välinformerade de är, medan kvinnor blir mindre positiva och mer negativa ju mer välinformerade de är. Vid kontroll för län framkommer det att både skåningar och jämtlänningar blir mer positiva men även mer negativa till det svenska EU-medlemskapet ju mer välinformerade de är. Ett stort intresse för samhällsfrågor gör att gymnasisterna i större utsträckning tar ställning i EU-frågor, samtidigt som de blir positivare till ett svenskt medlemskap i EU ju större samhällsintresse de har. Däremot har *betyg* inte någon större effekt, framför allt inte när kontroll görs för andra faktorer. Inte heller hur hög *politisk aktivitetsgrad* gymnasieeleverna har spelar någon större roll för inställningen till det svenska EU-medlemskapet.

Politikerförtroende är ytterligare en faktor av intresse för att förstå gymnasieelevers attityder till det svenska EU-medlemskapet. Ju högre politikerförtroende desto positivare är

gymnasisterna och ju mindre förtroende de har desto negativare är de. Endast 1 % av gymnasisterna uppger att de har mycket stort förtroende för politiker och 9 % har ganska stort förtroende. Däremot är det 41 % av gymnasieeleverna som uppger att de har ganska litet förtroende för politiker, 28 % har mycket litet förtroende, och 15 % har inget förtroende för politiker.⁵ Sambandet finns kvar vid kontroll för kön, län, program och bostadsort. Det bristande politikerförtroendet bland gymnasieungdomar är anmärkningsvärt, och det avspeglar sig också i missnöjet med de politiska partierna eftersom 48 % av gymnasisterna inte angav någon partitillhörighet.

Attityder till EU som helhet

För att få en större kunskap om gymnasisternas generella attityd till EU, kompletterades undersökningen med en fråga om inställningen till EU som helhet. Följande fråga ställdes till gymnasieungdomar för att utröna deras inställning till EU: *Är du positivt eller negativt inställd till EU som helhet?*

De strukturella skillnaderna (tabell 3) är i stort sett de samma som i fråga om inställningen till det svenska EU-medlemskapet: män är mer positiva till EU än kvinnor; skåningar är mer positiva jämfört med jämtar; elever på teoretiskt program är mer positiva jämfört med

Tabell 3. Gymnasieelevers inställning till EU som helhet, kontroll för kön, gymnasieprogram, landskap och bostadsort (procent).

Gymnasieelever	Positiva	Negativa	Varken eller	Vet inte	Total	N=
Totalt	17	47	27	9	100	518
Kön						
man	24	40	26	10	100	223
kvinna	12	52	28	9	100	294
Gymnasieprogram						
teoretiskt program	25	40	29	6	100	255
praktiskt program	10	53	25	12	100	262
Nord-syd						
Skåne	21	39	31	9	100	353
Jämtland	9	64	19	9	100	165
Bostadsort						
centralort	20	42	29	8	100	230
utanför centralort	15	51	25	10	100	279

elever på praktiskt program; och gymnasie- ungdomar som är bosatta på centralorten är något mer positiva till EU som helhet jämfört med de som är bosatta utanför centralorten.

I undersökningen tillfrågas gymnasieeleverna också om hur de ser på EUs eventuella utvidgning. För att utreda detta ställdes frågan: *Hur ser du på EUs eventuella utvidgning till att inkludera flera länder?* Den största gruppen omfattar motståndare till hela EU-projektet (32 %). Våldigt få vill minska EU (4 %), något fler vill behålla EU oförändrat (7 %), och ytterligare fler vill utöka EU till att inkludera vissa andra länder i Europa (15 %) eller till att inkludera alla länder i Europa (16 %).

De strukturella skillnaderna är små i frågan om inställningen till *EUs eventuella utvidgning*. Betydligt fler av EU-anslagarna än EU-motståndarna vill utöka EUs medlemsländer. Intressant att notera är dock att det inte finns någon större skillnad mellan Skåne och Jämtland och relativt små skillnader mellan män och kvinnor i inställningen till att utvidga EU till att inkludera alla länder i Europa, medan det fortfarande finns stora skillnader mellan teoretiskt och praktiskt program.

Ytterligare ett antal faktorer påverkar attityderna till EU som helhet och till EUs eventuella utvidgning. *Reserfarenhet, om man planerar att bo, studera eller arbeta utomlands, samt gymnasisters förtroende för politiker* är faktorer som påverkar inställningen till EU och till EUs eventuella utvidgning. De gymnasister som uppger att de har stor reseerfarenhet, kan tänka sig att bo, studera eller arbeta utomlands eller har stort förtroende för politiker är också i högre grad positiva till EU och till att utvidga EU. Ökad *information* om EU påverkar inställningen till EU som helhet och till en eventuell utvidgning av EU. Precis som när det gäller inställningen till det svenska EU-medlemskapet tar de som uppger att de är välinformerade i högre grad tagit ställning i frågan. *Samhällsintresse* påverkar inställningen till EU som helhet och till EUs eventuella expansion. Ett större intresse för samhällsfrågor leder i allmänhet till att gymnasisterna i högre grad tar ställning i frågan och att

de är mer positiva till EU. Varken *betyg* eller *politisk aktivitetsgrad* har någon effekt på inställningen till EU som helhet eller EUs eventuella utvidgning. Faktorena har betydelse för inställningen till EU, och EUs eventuella utvidgning, även då man kontrollerar för kön, program, landskap och bostadsort.

Attityder till ett förenat Europa

Med en varierad frågeställning försökte vi tyda om det är EU som institution som upplevs som negativ eller om det är tanken på ett förenat Europa som eleverna är negativt inställda till. Frågan som ställdes var: *Är du positivt eller negativt inställd till ett förenat Europa i allmänhet, vilket inte nödvändigtvis innebär EU?*

Undersökningsresultaten (tabell 4) visar att beträffande inställningen till ett förenat Europa är det små attitydskillnader mellan könen, mellan boende i norr eller söder, och mellan boende på centralort eller icke-centralort. Det är intressant att notera kvinnornas markant positivare inställning till ett förenat Europa jämfört med den negativa attityden till ett svenskt EU-medlemskap, och till EU som helhet. Attitydskillnaderna mellan norr och söder i frågan är ganska små. I frågan om ett förenat Europa har jämtländska gymnasister en nästan lika positiv attityd som de skånska och dessutom visar undersökningen att de är mindre negativa. Jämtländska män är till och med något mer positiva till ett förenat Europa än män i Skåne (53 % respektive 52 %), medan jämtländska kvinnor är något mindre positiva än kvinnor i Skåne (44 % respektive 48 %). Fortfarande kvarstår stora attitydskillnader mellan elever på de olika gymnasieinriktningarna. Elever på teoretiskt program är i högre grad positivt inställda och i mindre grad negativt inställda till ett förenat Europa jämfört med eleverna på praktiskt program, och det är dubbelt så många elever på praktiskt program jämfört med teoretiskt program som uppger att de inte har någon uppfattning i frågan. Undersökningen visar att det inte existerar några väsentliga skillnader mellan dem

Tabell 4. Gymnasieelevers inställning till ett förenat Europa, kontroll för kön, gymnasieprogram, landskap och bostadsort (procent).

Gymnasieelever	Positiva	Negativa	Varken eller	Vet inte	Total	N=
Totalt	49	14	21	16	100	513
Kön						
man	52	16	19	12	100	222
kvinna	46	12	24	18	100	290
Gymnasieprogram						
teoretiskt program	63	10	18	10	100	253
praktiskt program	36	19	24	22	100	259
Nord-syd						
Skåne	50	12	19	13	100	350
Jämtland	47	12	20	21	100	163
Bostadsort						
centralort	51	15	19	15	100	228
utanför centralort	47	13	24	16	100	276

som är bosatta i en centralort och de som är bosatta utanför centralorten i denna fråga.

Ungdomar med stor *reseerfarenhet* är i större utsträckning positiva till ett förenat Europa jämfört med dem som har en liten reseerfarenhet, och av de som tror att de kommer att *bosätta sig, studera eller arbeta* i Europa är mer än hälften positiva till ett förenat Europa, jämfört med de som inte tror att de kommer att bosätta sig, studera i Europa. Undersökningen visar också att ungdomar med stort *politikerförtroende* har en positivare attityd till ett förenat Europa jämfört med de som har litet eller mycket litet förtroende för politiker. Vidare visar studien att gymnasieungdomar med stort *samhällsintresse* är mycket positiva till ett förenat Europa, och de med ett litet samhällsintresse är något mindre positiva. Gymnasieelevernas *betyg i samhällskunskap* spelar en viss roll för inställningen till ett förenat Europa. Dessa variabler påverkar även vid kontroll för kön, program, län och bostadsort. Däremot påverkar inte den *politiska aktivitetsgraden* inställningen till ett förenat Europa.

Attityder till en aktiv svensk roll i Europas utveckling

Hur ställer sig gymnasister till en aktiv svensk roll i Europas utveckling? För att studera om

inställningen till detta på något sätt kan vara relaterat till attityder till ett svenskt EU-medlemskap, till EU som helhet och till ett förenat Europa ställdes frågan: *Bör Sverige spela en aktiv roll i Europas utveckling?*

Det kan konstateras att en överväldigande majoritet av gymnasisterna anser att Sverige bör spela en aktiv roll i Europas utveckling (tabell 5). I jämförelse med de tidigare frågeställningarna har kvinnor nu en positivare inställning än män till en aktiv svensk roll i Europas utveckling. Kön, landskap eller bostadsort har inget starkare förklaringsvärde för inställningen till Sveriges roll i Europa. Däremot kan en negativ inställning förklaras av att eleven studerar på ett praktiskt gymnasieprogram.

Av övriga faktorer har stor *reseerfarenhet*, *viljan att bo, arbeta eller studera* i Europa, ett stort *samhällsintresse*, högt *politikerförtroende* och högt *betyg* en positiv effekt på inställningen till att Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling. *Politisk aktivitetsgrad* spelar däremot inte någon större roll för inställning till om Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling. Mönstret kvarstår vid kontroll för program, län och i stort sett också för kön. *Politikerförtroendet* tenderar att ha en större effekt på män än på kvinnor.

Tabell 5. Gymnasieelevers inställning till om Sverige bör spela en aktiv roll i Europas utveckling, kontroll för kön, gymnasieprogram, landskap och bostadsort (procent).

Gymnasieelever	Ja	Nej	Ingen uppfattning	Total	N=
Totalt	75	7	18	100	515
Kön					
man	74	8	18	100	223
kvinna	77	5	18	100	291
Gymnasieprogram					
teoretiskt program	86	2	12	100	255
praktiskt program	65	11	24	100	259
Nord-syd					
Skåne	76	8	17	100	351
Jämtland	74	4	22	100	164
Bostadsort					
centralort	76	6	18	100	227
utanför centralort	75	8	17	100	279

Identitet, tillhörighetskänsla och inställningen till EU och Europa

I studien av gymnasieelevers inställning till EU, ett svenskt EU-medlemskap, ett förenat Europa och en aktiv svensk roll i Europas utveckling ville vi också undersöka alternativa faktorer som möjligen kan påverka attityderna. De två faktorer som vi studerar är identitet och tillhörighetskänsla. Frågan om identitet var formulerad som: *Hur tror du att du kommer att se på dig själv i framtiden?* Gymnasieeleverna kunde välja mellan att svara att de kände sig som a) "svensk", b) som främst "svensk" men också "europé", c) som främst "europé", men också "svensk", d) som "europé", eller e) inget av de ovanstående. Störst antal av de tillfrågade identifierar sig som enbart "svensk" (45%), följd av 36% som anser sig vara "svensk men också europé". En mycket stor majoritet ser sig följaktligen som huvudsakligen "svenskar". Ett mycket litet antal av de tillfrågade ser sig som "europé men också svensk" och enbart som "europé".

Av de som kände sig som enbart "svenskar" var endast en tiondel positivt inställda till ett svenskt EU-medlemskap, medan 62% i samma grupp var negativt inställda till EU-medlemskapet. Av de som ansåg sig som främst "svenskar men också européer" steg den positiva inställningen till EU-medlemskapet kraf-

tigt, medan andelen negativa sjönk markant. Denna tendens fortsätter ju mer "europé" man anser sig vara. Dessa grupper är dock små och några allt för långtgående slutsatser skall inte dras utifrån detta. Således verkar det finnas en stark motsättning mellan att uppfatta sig som "svensk" och att vara positiv till det svenska EU-medlemskapet. Frågan är dock om man anser sig vara "svensk" för att man är negativ till EU-medlemskapet eller om man är negativ till EU-medlemskapet för att man är "svensk". Även inställningen till EU, till ett förenat Europa och om Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling påverkas av vad gymnasieungdomarna identifierar sig som. De ungdomar som identifierar sig som "svenskar" är i större utsträckning mindre positiva och mer negativt inställda till de ovan nämnda frågor. Som exempel kan nämnas att drygt tre fjärdedelar av dem som är negativa till ett förenat Europa och att Sverige skall vara aktiv i Europas utveckling identifierar sig som "svenskar".

Identitetsfrågan kompletterades med en fråga om gymnasisternas tillhörighetskänsla. Frågan ställdes som: *Människor kan känna olika grad av tillhörighet till sin kommun, landskap, Sverige, EU och Europa. Hur stor/liten tillhörighetskänsla har du för din kommun, Skåne/Jämtland, Sverige, EU och Europa?* Det var alltså möjligt att känna stor tillhörighetskänsla för samtliga fem.

Tendensen att betona identiteten som endast "svensk" och i högre grad vara negativ till Sveriges EU-medlemskap finns överraskande nog inte kvar när vi studerar tillhörighetskänslan för Sverige och inställningen till EU-medlemskapet (tabell 6). Att man har stor eller liten tillhörighetskänsla till Sverige påverkar inte åsikten om Sveriges EU-medlemskap. Inte heller spelar tillhörighetskänslan till Sverige någon roll för om man är positivt eller negativt inställd till EU, ett förenat Europa eller om Sverige skall vara aktiv i Europas utveckling. Tillhörighetskänslan till sitt landskap har inte heller någon effekt på ovanstående faktorer. Dessa resultat implicerar att identifikationen som "svensk" bättre förklaras av att man är negativ inställd till EU-medlemskapet än att man är negativ inställd till EU-medlemskapet för att man är "svensk". Men identiteten påverkar också inställningen till ett förenat Europa och om Sverige bör vara aktiv i Europas utveckling, vilket inte tillhörighetskänslan gör. Därför skulle detta kunna tolkas som att de som känner sig som "svenskar" i mindre utsträckning är intresserade av att Sverige skall delta i Europapolitiken, oberoende av vilken form detta samarbete tar. Detta skulle kunna ses som en rädsla för det okända eller en vilja att bevara vår nationella självbestämmanderätt. Som tidigare konstaterats finns det ingen motsättning mellan tillhörighetskänslan till olika sammanslutningar. Man kan därför känna en stor tillhörighetskänsla för Sverige, och en stor tillhörighetskänsla till sitt landskap, EU och Europa, samtidigt som inställningen till det svenska EU-medlemskapet inte påverkas. Identitetsuppfattningen bör därför

ses som starkare och mer polariserad och relaterad till EU-inställningen och övriga attityder än tillhörighetskänslan, vilket delvis beror på frågeställningen. Den slutsats som eventuellt kan dras är att i den negativa inställningen till det svenska EU-medlemskapet finns en betoning på att se sig som "svensk", där sambandsriktningen är svår att fastställa.

De olika faktorernas förklaringsvärde

Vilken eller vilka av de olika faktorerna har störst förklaringskraft för att förklara inställningen till EU, Europa och om Sverige skall vara aktivt i Europas utveckling?

Vi har använt två metoder för att fastställa vilka förklaringsvärden de olika faktorerna har. Den första metoden har vi kallat för gruppanalys och den andra är diskriminantanalys. Den första är något exaktare, men det är svårare att göra långtgående jämförelser för då man jämför fler än tre variabler med varandra, eftersom grupperna blir så små och därmed statistiskt osäkra. Diskriminantanalysen är bättre då man vill jämföra flera variabler med varandra.

Gruppanalys (se Hellevik 1980): För att räkna ut vilken av de olika oberoende variablerna som har störst effekt på attityderna har vi till att börja med har vi delat in gymnasieungdomarna i grupper, beroende på vad vi vill undersöka. Vi har kontrollerat de tre av våra fyra utgångshypoteser som vi utifrån tabellerna kunde utläsa hade störst påverkan, nämligen program, kön och nord-syd aspekten, på inställningen till det svenska EU-medlemskapet

Tabell 6. Gymnasieelevers tillhörighetskänsla till kommun, landskap, Sverige, EU och Europa (procent).

Gymnasieelever	Stor	Ganska stor	Ganska liten	Liten	Ingen alls	Ingen uppfattn.	Total	N=
Kommun	16	28	22	18	11	5	100	513
Landskap	35	33	13	11	5	5	100	514
Sverige	32	42	12	7	2	5	100	511
EU	2	7	19	27	36	10	100	509
Europa	8	25	34	18	7	8	100	510

och EU. Vi har även använt variablerna för att studera inställningen till ett förenat Europa och om Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling. Inledningsvis delar vi in ungdomarna i åtta grupper, baserade på kön, program och län (t ex män i Skåne studerande på teoretiska program är en grupp). För att räkna ut vilken förklaringskraft varje faktor har i procent, har vi först räknat ut differensen för de åtta grupperna mellan de som är positiva och de som är negativa till frågorna. Därefter beräknas t ex programeffekten genom att räkna ut skillnaden i differensen för män på teoretiska program med män på praktiska program i Skåne, män på teoretiska program med män på praktiska program i Jämtland, kvinnor på teoretiska program med kvinnor på praktiska program i Skåne samt kvinnor på teoretiska program med kvinnor på praktiska program i Jämtland. Denna slutliga differens divideras sedan med fyra för att få fram medelvärdet och därmed ser vi hur stor påverkan program har på attitydskillnaderna. Därefter räknas effekterna för kön och län ut på liknande sätt.

Diskriminantanalys: Vi använder här de ungdomar som är positivt respektive negativt inställda till de undersökta frågorna. Därefter har vi utifrån olika strukturer försökt fastställa med vilken sannolikhet de hamnar i den positiva eller den negativa gruppen och hur mycket faktorerna påverkar vilken grupp man hamnar i. Antalet rätt klassificerade fall bör överstiga 50 % eftersom det annars kan härledas till slumpen.

I diskriminantanalysen utgår vi från två alternativ. I alternativ ett har vi använt variablerna kön, nord-syd, program, boendeort, reseerfarenhet, viljan att bo, studera eller arbeta utomlands, intresse för samhällsfrågor, information om EU, politikerförtroende, betyg, politisk aktivitetsgrad och identitet. I det andra alternativet har vi tagit bort identitet och politikerförtroende. Orsaken till att vi har uteslutit identitet är att det, som diskuterades ovan, kan vara vanskligt att förklara attityder med attityder. Politikerförtroende har vi också uteslutit eftersom det innebär att fler av de undersökta eleverna då kommer med i analysen. När vi använder politikerförtroende har vi nämligen

tagit bort de som angav ingen uppfattning i frågan. Vi har också tagit bort EU-information när vi undersöker inställningen till ett förenat Europa och om Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling. Minustecken på variablerna indikerar att de grupper som vi, utifrån våra uppställda hypoteser betraktar som positiva, är negativa enligt diskriminantanalysen. T ex i tabell 10 i appendix angående frågan om ett förenat Europa har kön ett minustecken, vilket betyder att kvinnor klassificeras som mer positiva än män. Ju högre värde (diskriminantkoefficient) på faktorerna desto större förklaringskraft har de, men hänsyn måste också tas till den siffra som anger antal rätt klassificerade fall.

Vid en jämförelse mellan kön, län och program enligt gruppanalysen visar resultatet att dessa faktorer påverkar attityden till det svenska EU-medlemskapet. Kön och program är dock de starkast förklarande faktorerna (se tabell 7 i appendix). Vidare slår program mer än kön i Skåne, medan i Jämtland är kön den viktigaste förklaringsfaktorn. Diskriminantanalysen visar att identitet och reseerfarenhet kraftigt påverkar inställningen till det svenska EU-medlemskapet (se tabell 8 i appendix). Av de fyra ursprungliga hypoteserna visar kön och program starkast förklaringskraft.

Även i fråga om *EU som helhet* visar resultatet från gruppanalysen att dessa tre faktorer har ett stort förklaringsvärde. Skillnaden mellan Skåne och Jämtland är den mest framträdande, följt av program och kön (se tabell 7 i appendix). Diskriminantanalysen visar att identitet och reseerfarenhet är de starkaste förklaringsfaktorerna, även i fråga om EU som helhet. Vidare visar analysen att program och nord-syd har i stort sett samma förklaringsvärde, och dessa faktorer har ett starkare förklaringsvärde än könsfaktorn (se tabell 9 i appendix).

Som tidigare diskuterats och som också framkommer i gruppanalysen, påverkar inte nord-sydaspekten inställningen till ett förenat Europa. Kön spelar en viss roll för attityden till ett förenat Europa, men är en betydligt svagare förklaringsfaktor jämfört med inställningen till EU och det svenska EU-medlem-

skapet (se tabell 7 i appendix). Attitydskillnaderna i frågan om ett förenat Europa förklaras i betydande grad av programvariabeln. Identitet och program är enligt diskriminantanalysen de två mest betydande förklaringsvariablerna för att förklara attitydskillnader till ett förenat Europa. Variablerna kön och nord-syd har förlorat nästan all förklaringskraft i denna fråga (se tabell 10 i appendix).

Enligt gruppanalysen påverkar inte nord-syd faktorn attityden till om *Sverige skall vara aktiv i Europas utveckling*, däremot är program en stark förklaringsfaktor (se tabell 7 i appendix). Könsfaktorn är av intresse så till vida att det framkommer att kvinnor till är något mer positiva än män, i frågan om Sveriges aktiva roll i Europas utveckling. Denna positiva attityd kan kontrasteras med den negativa kvinnliga inställningen i fråga om det svenska EU-medlemskapet, EU som helhet och den eventuella utvidgningen av EU. Beträffande attityder till Sveriges roll i Europas utveckling kan den enligt diskriminantanalysen till stor del förklaras av variablerna program och politikerförtroende (se tabell 11 i appendix). Kön och län har kvar en viss förklaringskraft, men dominerar inte.

Avslutande diskussion

Vilka attitydskillnader finns mellan inställningen till EU, EUs utvidgning och det svenska EU-medlemskapet, attityder till ett förenat Europa och en aktiv roll för Sverige i Europas utveckling och vad kan de bero på?

Det finns en stor korrelation mellan gymnasisternas inställning till EU som helhet och inställningen till det svenska EU-medlemskapet. Markant fler gymnasister (49 %) är positivt inställda till ett förenat Europa jämfört med de som är positivt inställda till svenskt EU-medlemskap (20 %) och till EU som helhet. Det är främst kvinnor och jämtlänningar som har en positivare inställning i frågan om ett förenat Europa, jämfört med deras syn på ett svenskt EU-medlemskap och på EU som helhet. Däremot är skillnader i attityder mellan studerande på teoretiskt och praktiskt pro-

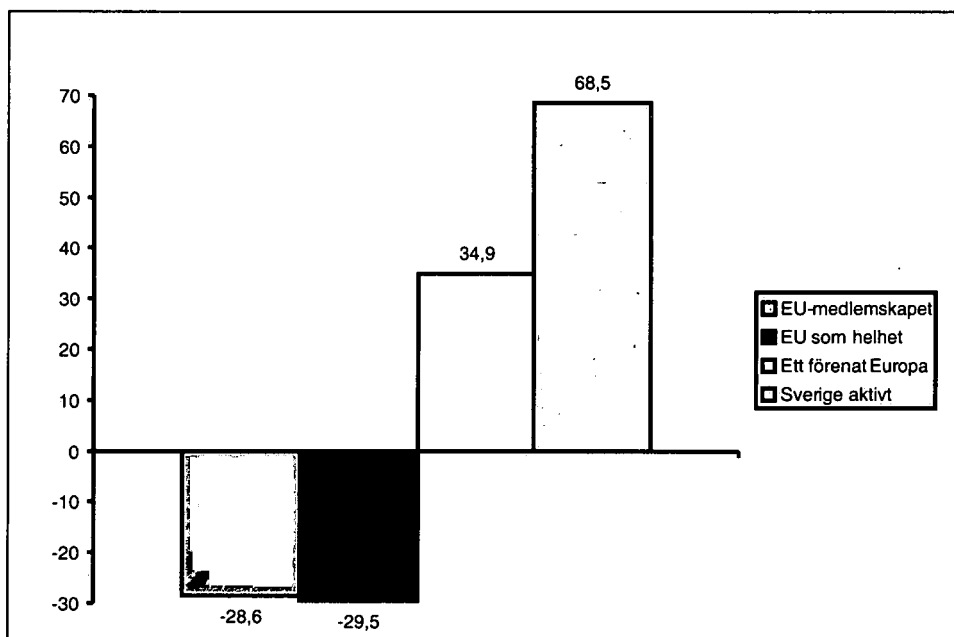
gram fortfarande stor. Av dem som är negativa till det svenska EU-medlemskapet är 39 % positiva och 21 % negativa till ett förenat Europa.

En ganska stor majoritet (68 %) av de som är negativa till Sveriges EU-medlemskap anser att Sverige bör spela en aktiv roll i Europas utveckling och endast 10 % av de negativa anser att Sverige inte bör spela en aktiv roll. Bland de positiva till EU-medlemskapet anser 92 % att Sverige bör spela en aktiv roll i den europeiska utvecklingen. En mycket stor majoritet (87 %) av de som är positiva till ett förenat Europa tycker också att Sverige bör spela en roll i Europas utveckling.

Undersökningen visar således att när vi lämnar den institutionella fokusen d v s EU ökar stödet för ett enat Europa, och väljer vi sedan ett mer obundet aktörsperspektiv så stiger stödet ytterligare för en aktiv svensk roll i Europas utveckling. Förändringarna i inställningen visar också, att ju mer Sveriges roll lämnas odefinierad och villkoren för det svenska deltagandet lämnas öppna, så ökar stödet för ett svenskt deltagande i den europeiska politiken. Samtidigt som man rör sig bort från EU-perspektivet minskar betydelsen av variablerna kön och nord-syd, medan program fortfarande har en betydande påverkan.

Centrum-periferi

Det finns mycket stora strukturella skillnader mellan olika grupper av gymnasieungdomar i deras inställning till EU och det svenska EU-medlemskapet. Skarpa skiljelinjer finns mellan vad som enligt centrum-periferitesen betraktas som resursstarka och resurssvaga grupper. De resursstarka är positiva till EU och EU-medlemskapet och de resurssvaga är negativa. Det skall dock påpekas att det endast är grupper mycket nära centrum som är mer positivt än negativt inställda till EU och det svenska medlemskapet i EU. Centrum-periferidistinktionen blir mindre tydlig när frågor om ett förenat Europa och om Sverige skall vara aktiv i Europas utveckling diskuteras. Grupper betraktade som resurssvaga, t ex studerande på praktiskt program, de som har ett

Figur 1. Differens mellan positiva och negativa.

litet politikerförtroende och ett litet samhällsintresse, förblir emellertid i högre grad negativa.

Information

Finns det ett samband mellan inställning till EU och den information gymnasister anser sig ha om EU relaterade frågor? Resultatet visar att ökad information om EU och ett ökat ställningstagande i frågorna om EU, ett svenskt EU-medlemskap och EUs eventuella utvidgning är positivt korrelerade. Frågan är i vilken riktning kausalsambandet går. Tar man ställning i EU-frågan först och informerar man sig därefter, eller tar man ställning i EU-frågan för att man är välinformerad. I det förra fallet innebär det att EU-information inte kan förklara attityder, såvida inte attityderna förändras efter inhämtandet av informationen. I det senare fallet spelar däremot EU-informationen en tydligare roll för attityderna. Undersökningen visar att ökad information om EU leder till att gymnasister i större utsträckning tar ställning för eller emot EU och EU-med-

lemskapet, men vilken man attityd man intar skiftar mellan olika grupper. Resurssvaga grupper som befinner sig i periferin blir mer negativa till EU ju mer information de anser sig ha, medan grupper i nära centrum blir mer positivt inställda. Undersökningen har också visat att kvinnor och studerande på praktiskt program i mycket hög utsträckning blir mer negativt inställda till EU och EU-medlemskapet ju mer välinformerade de är, medan deras positiva inställning inte förändras nämnvärt. Detta mönster finns också i den grupp som har liten reseerfarenhet. Män, studerande på teoretiskt program och gymnasister med stor reseerfarenhet blir något mer positiva än mer negativa. Däremot finns inte några skillnader i EU-informationens betydelse beroende på om man bor i norra eller södra Sverige eller om man är villig att bosätta sig, studera eller arbeta i Europa.

Slutsatser

Undersökningen har visat att det finns ett mycket stort motstånd både mot EU och det

svenska EU-medlemskapet bland gymnasieelever i årskurs tre. Dessutom är tillhörighetskänslan till EU utomordentligt svag. Allt detta tyder på ett djupt misstroende mot EU, vilket naturligtvis är uppseendeväckande. Av de undersökta gymnasieeleverna är endast en femtedel positiva, nästan hälften är negativa och en tredjedel känner ingen tillhörighet alls till den politiska och ekonomiska gemenskap i vilken Sverige är medlem. I ytterligare ett avseende är resultatet uppseendeväckande. De grupper som uppvisar en positivare inställning till EU och EU-medlemskapet är de som utifrån centrum-periferi tesen ses som resursstarka. Resurssvaga individer ser ingen plats för sig själva i EU, som uppenbarligen uppfattas som ett system på kollisionkurs med de grundtankar som finns i den svenska välfärdsstaten. Den negativa inställningen är då inte bara en isolerad reaktion riktad mot EU, utan attityden är formad med utgångspunkt från Sverige. Detta är också vad som avtecknar sig i undersökningen. Gymnasieeleverna är inte främmande för ett förenat Europa eller att Sverige skall delta i Europas utveckling, tvärtom. Detta kan tolkas som att om Sverige skall vara inblandad i den europeiska utvecklingen skall det ske på Sveriges villkor. Detta verkar inte vara en orimlig tolkning av attityderna. Visst kan man också tolka in en rädsla för det okända i motståndet mot EU och EU-medlemskapet, men stödet för ett förenat Europa och att Sverige bör vara aktivt i den europeiska utvecklingen visar att det snarare är en fråga om skillnader om resurser eller en rädsla för att de principer den svenska välfärdsstaten bygger på skall urholkas. Detta behöver inte nödvändigtvis innebära okunnighet eller rädsla för det okända, utan istället en medvetenhet eller tolkning av vad EU-medlemskapet innebär. Då kan de negativa attityderna istället härledas från en rädsla för det annorlunda eller för den politik EU uppfattas representera. EU-motståndet kan också ses som en allmän missnöjesyttring, mot de svenska politikerna och i förlängningen mot EU.

Sammanfattning

Undersökningen visar att gymnasieelever har en mycket negativ inställning till den Europeiska Unionen och Sveriges medlemskap i densamma. Det finns stora attitydskillnader mellan gymnasieeleverna i inställningen till EU och det svenska EU-medlemskapet. Grupper som enligt centrum-periferitesen återfinns i centrum är mer positivt och mindre negativt inställda till EU och det svenska EU-medlemskapet, än grupper längre bort från centrum. När det gäller inställningen till ett förenat Europa är gymnasieeleverna mer positivt än negativt inställda och en stor majoritet anser att Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling. I dessa frågor finns inte något tydligt centrum-periferimönster, utan istället kan man utläsa att inställningarna påverkas av hur man känner sig inför något som är okänt och i förhållande till EU och EU-medlemskapet, dvs att Sveriges deltagande i EU och Europas framtida utveckling skall ske på Sveriges villkor. Därför kan missnöjet mot EU och EU-medlemskapet ses som en skepsis mot den politik som EU uppfattas stå för och detta manifesteras av en rädsla för eller ovilja mot det annorlunda.

Per Janson – Annika Mårtensson

Noter

1. Eurobarometer nr 45 (1996) s.10. Eurobarometern är en folkopinionsundersökning som genomförs i EUs medlemsstater två gånger om året av Directorate-General X (DG X) under EU kommissionen.
2. Carrefour är ett regionalt informationskontor som har etablerats av EU-Kommissionen. Carrefours verksamhet är huvudsakligen inriktad på informations-spridning om Europeiska Unionen, och program- och projektverksamhet inom landsbygdsutveckling och regional utveckling.
3. Vi är tacksamma för synpunkter och engagemang under hela arbetsprocessen från Anders Sannerstedt, Lunds Universitet. En tidigare version av rapporten diskuterades vid ett seminarium i kvantitativ forskningsmetod i Umeå 11-13 juni

1997. Vi är tacksamma för de relevanta synpunkter vi fick från Svante Ersson, Umeå Universitet, Anna Bendz, Göteborgs Universitet och Joakim Johansson, Uppsala Universitet. En längre version av studien presenterades i en rapport till Carrefour.

4. Det finns 171 elever (75 män, 96 kvinnor) på Friborgskolan i Simrishamn, 610 elever (340 män, 270 kvinnor) på Österport-skolan i Ystad och 331 elever (148 män, 183 kvinnor) på Palm Crantz skolan i Östersund i gymnasiets tredje årskurs. Fördelningen av antalet elever är följande: Friborgskolan 102, Österportskolan 252 och Palm Crantz 165. I undersökningen studeras också könsskillnader i inställningen till de olika frågorna. Könsfördelningen är 224 män och 294 kvinnor. Vidare är den undersökta gruppen gymnasieelever relativt jämt fördelade mellan praktiska (263 elever) och teoretiska (255 elever) gymnasieprogram. En individ har inte uppgett könstillhörighet, och en individ har inte uppgett vilket gymnasieprogram han/hon studerar på.

5. 6% av gymnasieeleverna uppger att de inte har någon uppfattning i frågan. N= 516.

Litteraturförteckning

- Eurobarometer, Nr 45, 1996.* Brussels: DG X.
- Gilljam, M, 1996. "Det klivna Sverige?", i Gilljam, M & Holmberg, S (red) *Ett knappt ja till EU*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Gilljam, M & Holmberg, S, 1996. "Ett knappt ja till EU", i Gilljam, M & Holmberg, S (red) *Ett knappt ja till EU*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Gilljam, M & Holmberg, S, 1995. *Väljarnas val*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Hellevik, O, 1980. *Kausalanalyse av krysstabeller*. Oslo: Universitetsförlaget
- Oskarsson, M, 1996. "Skeptiska kvinnor – Entusiastiska män", i Gilljam, M & Holmberg, S (red) *Ett knappt ja till EU*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Appendix

Tabell 7. Den genomsnittliga differensen mellan positiva och negativa enligt gruppanalysen.

Gymnasieelever	EU-medskapet	EU s. helhet	Ett fören. Europa	Sverige aktiv
Kön	31	25	10	-6
Nord-syd	26	36	-2	2
Program	30	30	41	29

* Siffrorna anger procentuell skillnad i inställning (män – kvinnor, Skåne – Jämtland och teoretiskt – praktiskt program) Minus indikerar att de mer negativa grupperna (kvinnor, gymnasieelever i Jämtland och studerande på praktiskt program) i våra hypoteser är mer positivt inställda.

Tabell 8. Påverkande faktorer enligt diskriminantanalysen på inställningen till Sveriges EU-medlemskap.

Alternativ 1	
Identitet	0,61
Reserfarenhet	0,57
Politikerförtroende	0,40
Intresse för samhällsfrågor	0,34
Kön	0,32
Program	0,31
Bo, studera, arbeta i Europa	0,30
Nord-syd	0,24
Betyg	0,16
Bostadsort	0,16
Politisk aktivitetsgrad	0,07
EU-information	-0,03
Alternativ 2	
Reserfarenhet	0,70
Kön	0,44
Intresse för samhällsfrågor	0,42
Program	0,39
Bo, studera, arbeta i Europa	0,35
Nord-syd	0,35
Betyg	0,16
Bostadsort	0,18
Politisk aktivitetsgrad	0,08
EU-information	-0,04

* Diskriminantkoefficient. Alt. 1. 75,8 % rätt klassificerade fall, Alt. 2. 69,4 % rätt klassificerade fall.

Tabell 9. Påverkande faktorer enligt diskriminantanalysen på inställningen till EU som helhet.

Alternativ 1	
Identitet	0,51
Reseferenhet	0,48
Politikerförtroende	0,46
Program	0,44
Nord-syd	0,41
Bo, studera, arbeta i Europa	0,34
Intresse för samhällsfrågor	0,32
Kön	0,29
Bostadsort	0,17
Betyg	0,17
Politisk aktivitetsgrad	0,06
EU-information	-0,02

Alternativ 2

Reseferenhet	0,56
Program	0,50
Nord-syd	0,49
Kön	0,43
Intresse för samhällsfrågor	0,40
Bo, studera, arbeta i Europa	0,38
Bostadsort	0,19
Betyg	0,14
Politisk aktivitetsgrad	0,07
EU-information	-0,02

* Diskriminantkoefficient. Alt. 1. 75,9 % rätt klassificerade fall, Alt. 2. 71,0 % rätt klassificerade fall.

Tabell 10. Påverkande faktorer enligt diskriminantanalysen på inställningen till ett förenat Europa.

Alternativ 1	
Identitet	0,74
Program	0,67
Bo, studera, arbeta i Europa	0,38
Politikerförtroende	0,37
Intresse för samhällsfrågor	0,37
Reseferenhet	0,28
Betyg	0,27
Kön	-0,12
Bostadsort	0,09
Nord-syd	-0,09
Politisk aktivitetsgrad	0,05

Alternativ 2

Program	0,83
Intresse för samhällsfrågor	0,49
Bo, studera, arbeta i Europa	0,41
Betyg	0,29
Reseferenhet	0,22
Nord-syd	-0,17
Kön	-0,12
Bostadsort	0,09
Politisk aktivitetsgrad	0,07

* Diskriminantkoefficient. Alt. 1. 72,2 % rätt klassificerade fall, Alt. 2. 65,3 % rätt klassificerade fall.

Tabell 11. Påverkande faktorer enligt diskriminantanalysen på inställningen till om Sverige bör vara aktivt i Europas utveckling.

Alternativ 1

Program	0,70
Politikerförtroende	0,61
Identitet	0,49
Intresse för samhällsfrågor	0,43
Reseferenhet	0,41
Bo, studera, arbeta i Europa	0,41
Betyg	0,28
Kön	-0,17
Nord-syd	-0,13
Bostadsort	0,08
Politisk aktivitetsgrad	0,05

Alternativ 2

Program	0,80
Intresse för samhällsfrågor	0,49
Reseferenhet	0,48
Bo, studera, arbeta i Europa	0,41
Betyg	0,29
Kön	-0,24
Nord-syd	-0,20
Bostadsort	0,09
Politisk aktivitetsgrad	0,08

* Diskriminantkoefficient. Alt. 1. 70,6 % rätt klassificerade fall, Alt. 2. 66,1 % rätt klassificerade fall.